

KERSTI MERILAAS JA AUGUST SANG 100

7. detsembril 2013, täpselt Kersti Merilaasi 100. sünniaastapäeval, toimus Tartu Ülikooli raamatukogus kahele luuletajale pühendatud konverents, mille korraldasid ajakirjad Keel ja Kirjandus ning Looming. Kuna mõlemaid luuletajaid seob osalemine Ants Orase koostatud märgilises kogumikus „Ar-

bujad” (1938), oli ka konverentsi teema veidi laiem kui üksnes nende kahe autori isiku- ja loomelugu. Sissejuhatuseks kaardistasidki Kajar Pruul ja Mart Velsker oma ettekannetes arbujalikkuse sisestruktuure ning „kalke ja kuivi kaanonimänge”, mille tulemusel mõni autor sattus arbujalikkuse keskmesse,

mõni ääremaile. Kui arbujaakaanoni tsentri on hõivanud Betti Alver ja Heiti Talvik ning perifeerseteks autoriteks võib pidada Bernard Kangrot ja Mart Rauda, siis Sang ja Merilaas kuuluvad kuhugi vahepeale. Velskri hinnangul on nende panuseks arbujalikkusse ennekoike loomulikkus ning selle alusel oleks luuletajaid soovi korral võimalik nihutada ka kaanoni keskmesse.

Paul-Eerik Rummo analüüsis ettekandes „...ja nii pagana raske teha / on tõeliselt mõtteta värsse” oma lugemiskogemust Merilaasi 1979. aasta luuletusest „Mõtteta värsid”. Luuletus intrigeeris Rummot seetõttu, et Merilaas kui luuletaja ei ole tema meelest kunagi vaimustunud mõttetusest või tõrjunud mõttekust. Ääremärkusena ühendas esineja konverentsi pealkirjas sisalduva saja-aastase ajakuristikuga kaks poolt n-ö sokisillaga: ta osutas, et kui 2013. aasta sügisel on palju tähelepanu pälvinud Valdur Mikita raamat „Lingvistiline mets” ning Hasso Krulli arvustus sellele „Lugu mehest, kes kukkus oma sokiauku”,¹ siis meenutades Sanga luuletusest tuttavaid aukus sokke, võiks ehk sokiauke pidada eesti vaimu olemuseks.

Katre Talviste ettekanne „Luuletusi ütlemata asjust ja käimata teedest” oli pühendatud n-ö tegematajätmise poetikale Sanga ja Merilaasi luules. Talviste järgi on sõnakultuse aluseks arusaam, et ütlemata (käimata, tege-

mata) jätmine on kõrvalekalle, marginaalne erand; tema lugemine annab aga alust arvata, et nende luuletajate puhul on tegu hoopis normiga. Nende looming osutab sellele, et tahtmise või kavatsuse kogu võimaliku ulatuse ning selle realiseerumise vahel on ja peabki olema vahe.

Märt Väljataga pidas ettekande pealkirjaga „August Sanga masohhism”, kuigi tõi mõõnduseks, et (moraalsest) masohhismist saab Sanga puhul teatud määral kõnelda vaid siis, kui defineerida see käitumisakti või fantaasiana, mis on tegijale kuidagi kahjulik või alandav. Sanga melanhoolia spetsiifikaaks pidas Väljataga just nimelt teadlikku enesepisendust. Olulise faktorina Sanga luuletajaisiksuse kujunemisel tõi ta välja ka tema tõlgitud luuletajad (näiteks Brecht, Goethe, Pasternak).

Jaan Kaplinski jutustas isiklikke mälestusi esmalt sellest, kuidas ta just arbujaate, sh Sanga loominguga kaudu üldse eesti luule lugemise ja hindamiseni jõudis. Ka ennast peab Kaplinski teataval määral järelarbujaaks. Hiljem lisandusid loomingule kokkupuuted luuletajate enestega, keda Kaplinski samuti soojalt meenutas: kui Sang oli tema hinnangul nii inimese kui ka luuletajana n-ö tasane, leebe huligaan, siis Merilaas hoopis teist tüüpi ava- ja lapsemeelne küsija.

¹ H. Krull, Lugu mehest, kes kukkus oma sokiauku. – Vikerkaar 2013, nr 10/11, lk 151–163.